

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU YÖNERGESİ
(12.01.2021/01-31 gün ve sayılı Senato kararı ile kabul edilmiştir.)

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak Ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 – (1) Bu yönerge; Yıldız Teknik Üniversitesi mensuplarının Sosyal ve Beşeri Bilimler alanındaki; gerek birimlerinde gerekse birimleri dışında yürütecekleri her türlü çalışma ve araştırmanın, ilgili mevzuat, etik kurullar ve etik ilkeleri açısından değerlendirecek Sosyal ve Beşeri Bilim Araştırmaları Etik Kurulu oluşturulması, işleyişi ve yürütülmesine ilişkin usul ve esasları belirler.

Kapsam

Madde 2 – (1) Yıldız Teknik Üniversitesi birimlerinde veya birim dışında Yıldız Teknik Üniversitesi mensupları tarafından insan katılımcılar ve insanın etkileşim içinde bulunduğu tarihi eser ve kültürel varlıklar üzerinde yürütülecek, yüz yüze veya bilgisayar ortamında gerçekleştirilen her türlü anket, test, ölçek, mülakat, gözlem, resim, çizim, video film ve ses kaydı niteliğindeki veri toplama yöntemleriyle yapılan bilimsel araştırma ve çalışmaların etik konularını,

(2) Etik Kurulunun oluşumu, başvuru ve çalışması esaslarını kapsar.

Dayanak

Madde 3 – (1) Bu Yönerge; “İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi” başta olmak üzere Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 10’uncu ve 90’uncu Maddeleri, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun ilgili Maddeleri, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 14’üncü ve 42’nci Maddeleri, 5176 sayılı “Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”, “Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ve Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik”, “Yükseköğretim Kurumları Etik Davranış İlkeleri” ile “YÖK Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” esas alınarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 – (1) Bu Yönergede geçen terimlerden;

- (a) Başkan: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurul Başkanını,
- (b) Birim: Yıldız Teknik Üniversitesine bağlı akademik ve idari birimleri,
- (c) Kurul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulunu,
- (ç) Mensup: Yıldız Teknik Üniversitesi akademik ve idari personeli ile öğrencilerini,
- (d) Raportör: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu tarafından belirlenen ve kurulda görüşülmek üzere taslak rapor hazırlamakla görevli üyeyi,

- (e) Rektör: Yıldız Teknik Üniversitesi Rektörünü,
- (f) Senato: Yıldız Teknik Üniversitesi Senatosunu,
- (g) Sorumlu Araştırmacı veya Yürütücü: Bir araştırmacının etik, bilimsel, teknik, idari, mali ve hukuki her türlü sorumluluğunu taşıyan öğretim elemanını,
- (ğ) Uzman/Danışman: Özel alan bilgi ve becerisine sahip kurul tarafından görevlendirilen bir öğretim elemanı veya uzmanını,
- (h) Üniversite: Yıldız Teknik Üniversitesini,
- (ı) Üye: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurul üyesini,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Etik İlkeler

Madde 5– (1) Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik ilke ve esasları aşağıda sıralanmıştır.

(A) Üniversitenin Sosyal ve Beşeri Bilimler alanındaki araştırmalarda etik anlayışının temelinde evrensel ahlak ilkelerine bağlılık yer alır. Bu alanlardaki araştırmalarda;

- (a) İnsan hak ve özgürlükleri ile insan onuruna ve emeğine saygı, temel değer kabul edilir; dürüstlük, doğruluk ve şeffaflık esastır.
- (b) Dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri özellikleri nedeniyle kişiler arasında ayırım yapılamaz; farklılıklara hoşgörü ile yaklaşılır.
- (c) Görevler, hak ve sorumluluk bilinci içerisinde ve toplum yararı gözetilerek yapılır.
- (ç) Çevreye, canlı haklarına duyarlılık gösterilir.
- (d) Üniversitenin olanakları kişisel çıkarlar için kullanılamaz.
- (e) Tutum ve davranışlarda Üniversitenin saygınlığı korunur.
- (f) Her türlü tarihi eser ve kültürel varlıkların korunması hususunda azami özen gösterilir.

(B) Üniversitenin Sosyal ve Beşeri Bilimler alanındaki araştırmalarda;

- (a) Öğretim elemanları bilimsel anlayış ve ölçütlere titizlikle uyarlar.
- (b) Veriler, bilimsel yöntemlerle elde edilir. Bunların değerlendirilmesinde, yorumunda ve kuramsal sonuçların elde edilmesinde bilimsel yöntemlerin dışına çıkılamaz, sonuçlar saptırılamaz, elde edilmemiş sonuçlar araştırma sonuçlarıymış gibi gösterilemez.
- (c) Anket ve tutum araştırmalarında katılımcıların rızası alınır. Araştırma, bir kurumda yapılacaksa, ayrıca kurumun izni alınır.
- (ç) Araştırmacılar ve yetkililer, yapılan araştırma ile ilgili olarak muhtemel zararlı uygulamalar konusunda ilgilileri bilgilendirmek ve uyararakla yükümlüdür.

(d) Araştırmacılar, kendi vicdanî kanaatlerine göre zararlı sonuçlara veya onaylamadıkları uygulamalara yol açabilecek araştırmalara katılmama hakkına sahiptir.

(e) Yapılacak çalışmalarda, diğer kişi ve kurumlardan temin edilen veri ve bilgilerin, izin verildiği ölçüde ve şekilde kullanılması, gizliliğine riayet edilmesi ve korunması sağlanır.

(f) Araştırma için tahsis edilen imkân ve kaynaklar amacı dışında kullanılamaz.

(C) Sosyal ve Beşeri Bilimler alanında bilimsel araştırma, yayın ve akademik etiğe ilişkin temel ilkeler Yıldız Teknik Üniversitesi Akademik Etik Kurulu Yönergesi'nde düzenlenmiş olup, bu yönerge kapsamında yapılacak inceleme ve değerlendirmeler içinde aynı ilkeler geçerlidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kurulun Yapısı, Görev ve Yetkileri

Kurulun yapısı

Madde 6 – (1) Kurul; etik olmayan davranışlar nedeniyle idari veya adli bir ceza almamış öğretim üyeleri arasından, fen bilimleri, mühendislik, mimarlık, güzel sanatlar alanlarından birer, sosyal ve beşeri bilim alanlarından üç olmak üzere Rektör tarafından seçilen biri başkan toplam 7 (yedi) üyeden oluşur. *(Bu fıkrada 15.03.2021/03-03 gün ve sayılı Senato kararı ile değişiklik yapılmıştır.)*

(2) Kurul üyelerinin görev süresi iki yıldır. Görev süresi dolan üye yeniden seçilebilir. Görev süresi dolmadan boşalan üyelik için aynı usulle ve iki yıl için yeniden seçim yapılır.

(3) Başkan, Kurul üyeleri arasından bir başkan yardımcısı seçer. Başkanın yokluğunda, başkan yardımcısı Kurula başkanlık eder.

(4) Kurulun sekreteryaya hizmetleri Sosyal Bilimler Enstitüsü ya da Rektör tarafından görevlendirilen birimce yürütülür.

Kurulun görev ve yetkileri

Madde 7 – (1) Kurulun başlıca görev ve yetkileri şunlardır:

(a) İnsan katılımcılar üzerinde yürütülecek sosyal ve beşeri bilimlerdeki araştırmaları ve gerek duyulduğunda insanın etkileşim içinde bulunduğu tarihi eserler ve kültür varlıkları üzerinde yapılacak her türlü bilimsel araştırma ve çalışmaları, çevrenin korunmasını da göz önünde tutarak etik yönden değerlendirmek ve çalışmanın etik açıdan uygun olup olmadığı konusunda karar verip, görüş bildirmek,

(b) Araştırma öncesinde, esnasında ve sonrasında üniversitemiz mensuplarının haklarını korumak, zarar görmemelerini ve bilgilendirilmelerini sağlamak,

(c) Sosyal ve beşeri bilimlerde yapılacak anket, mülakat, odak grup çalışması vb. araştırmalar için gerekli form ve belgeleri hazırlayarak etik değerler açısından uygunluk izni/onayı vermek,

(ç) Kurulun faaliyetleri ile ilgili değerlendirmeler yaparak Rektöre öneride bulunmak.

(2) Kurul, gerekli gördüğu hallerde bağımsız uzman görüşlerinden yararlanabileceği gibi, uzmanlardan oluşun alt komisyonlar da kurabilir. Görüşüne başvurulan uzmanlar ya da oluşturulan komisyonlar, ilgili dosya hakkında hazırladıkları raporu öngörülen sürede Kurula sunar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kurula Başvuru ve İnceleme

Başvuru konusu ve şekli

MADDE 8 – (1) İnsan katılımcılarla veya insan üzerinde yapılacak yüz yüze veya bilgisayar ortamında gerçekleştirilecek her türlü anket, test, ölçek, mülakat, gözlem, resim, çizim, video film ve ses kaydı niteliğindeki veri toplama yöntemleriyle yapılan bilimsel araştırma ve çalışmaların etik açıdan değerlendirilebilmesi için, sorumlu araştırmacının Kurula başvurusu gerekir. Başvuruda kullanılacak belgeler ve başvuru şekli, Kurul tarafından belirlenerek araştırmacılara duyurulur.

(2) Araştırmanın etik değerler ile ilgili özeti ve aşağıda belirtilen tüm bilgiler, araştırma dosyasında araştırmacı tarafından Kurula sunulur.

- (a) Araştırmanın amacı, gerekçesi, yöntemi, çalışmaya katılacak insanlarda aranacak özellikler, kullanılacak tüm teknik yöntemleri içeren ayrıntılı proje.
- (b) Çalışmanın bütçesi varsa, bütçe ve olası finans kaynakları.
- (c) Destekleyici varsa, destekleyici bilgilerini içeren yazı.
- (ç) Anketler için bilgilendirme formu.
- (d) Reşit ve ehil olmayan denekler için “veli onay formu”.
- (e) Gerekğinde imzalı gizlilik taahhüt formu,
- (f) Kurulun gerekli gördüğü diğer belgeler.

Başvuruların kabulü ve incelenmesi

Madde 9 – (1) Kurula yapılan başvurular sekreteryaya tarafından kayıt altına alınır.

(2) Usulüne uygun olmadığı için inceleme veya değerlendirmeye alınmayan başvurular, başvuru sahibine yazılı olarak bildirilir.

(3) Değerlendirmenin sonucu, başvurunun görüşülerek karara bağlandığı toplantıdan sonra en geç 7 gün içerisinde, sorumlu araştırmacıya yazılı olarak bildirilir. Ancak Kurul bu süreyi, gerekçe göstermek şartıyla, 2 aya kadar uzatabilir.

(4) Birimler gerekli gördüğü durumlarda, değerlendirilmesi için Kurula dosya gönderebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Kurulun Çalışma Düzeni

Raportöre tevdi

Madde 10 – (1) Kurul, hakkında inceleme kararı verdiği her dosya için üyeler arasından bir raportör görevlendirir. Raportör, kurulun incelediği dosya ile ilgili oluşan görüşü, gerekçeleriyle birlikte taslak rapor haline dönüştürür. Kurul kararı kesin rapora dönüştükten sonra o raportörün görevi sona erer.

(2) Raportör, Kurul aracılığıyla Yıldız Teknik Üniversitesi mensuplarından, dosyayla ilgili doğrudan yazılı bilgi alabilir. Bu belgeler de Kurul inceleme dosyasında saklanır.

(3) Raportör, 15 iş günü içerisinde incelemesini tamamlayarak, Kurul tarafından belirlenen formatta hazırladığı yazılı taslak raporunu kurula sunar. Raportör gerekli gördüğü durumlarda, incelemesini tamamlamak için yukarıda verilen süre kadar, Kuruldan ek süre talep edebilir.

Toplantı ve karar alma usulü

Madde 11 – (1) Kurul; başkanın çağrısı üzerine, olağan veya olağanüstü, gündemi görüşmek üzere toplanır ve incelemesini en geç bir ay içerisinde tamamlar. Bir aylık süre başvurunun kayda alındığı tarihte başlar. Kurul gerekli gördüğü durumda bu süreyi toplamda 3 (üç) aya kadar uzatabilir.

(2) Kurul Başkanı ve Üyeleri, kendileriyle ilgili gündem maddelerine ilişkin müzakerelere katılamaz ve oy kullanamazlar.

(3) Toplantı kapalı usulde yapılır. Üyeler, inceleme konusu dosyaların içeriğini Kurul toplantısı dışında başkaları ile tartışamaz ve dosyaların içeriği hakkında bilgi veremez.

(4) Kurul üye tam sayısının 2/3'si ile toplanır. Kararlar üye tam sayısının salt çoğunluğu ile alınır. Oylamada üyeler çekimser oy kullanamaz.

(5) Dosya ile ilgili hazırlanan rapor, toplantıya katılan üyelerin tamamı tarafından imzalanır. Karşı oy kullanan üyeler, gerekçelerini karara eklerler.

(6) Kurul, dosya ile ilgili kararı içeren bir belgeyi, kararın alınmasını takiben 7 (yedi) gün içerisinde müracaat eden kişi veya birimlere iletmekle yükümlüdür.

Kararlar üzerine yapılacak işlem

Madde 12 – (1) Kurul kararları durum tespiti niteliğindedir. Kararlar üzerinde işlem yapma yetkisi Rektöre aittir.

ALTINCI BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Sorumluluk

Madde 13 – (1) Kurulun olumlu ya da olumsuz görüşüne karşın yasal sorumluluk ilgiliye/ilgililere aittir. Kurul, vermiş olduğu kararlardan dolayı herhangi bir cezai ve hukuki sorumluluk altına girmez.

Hüküm bulunmayan haller

Madde 14 – (1) Bu Yönergede hüküm bulunmayan hallerde ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.

Yürürlükten Kaldırılan Yönerge

Madde 15- (1) 09.07.2015/02-29 sayılı Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Yönergesi yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

Madde 16 – (1) Bu Yönerge Yıldız Teknik Üniversitesi Senatosunca kabul edildiği tarihte yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 17 – (1) Bu Yönerge, Yıldız Teknik Üniversitesi Rektörü tarafından yürütülür.